

кримінальні правопорушення, але й діяти превентивно з метою недопущення таких випадків.

Список використаних джерел

1. Печерський районний суд міста Києва, 22 лютого 2023 року, 757/6644/23-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109141991>

2. У Харкові слідчі повідомили про підозру косметологу, яка з необережності вбила свою пацієнтку. Головне управління Національної поліції в Харківській області. URL: <https://hk.npu.gov.ua/news/u-kharkovi-slidchi-povidomyly-pro-pidozru-kosmetolohu-iaka-z-neoberezhnosti-vbyla-svoiu-patsiiientku>

Семирозум Ігор Михайлович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ;

Зайка Сергій Олегович,

доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДОПИТ МАЛОЛІТНЬОЇ АБО НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Будь-які слідчі (розшукові) дії, які проводяться за участю малолітньої або неповнолітньої особи (у будь-якому процесуальному статусі), вимагає ретельного підходу і кримінальні провадження, які містять у собі процесуальні дії вважаються досить складними.

Зумовлено це тим, що права дітей захищаються на конституційному та міжнародному рівні. Так, ст. 52 Конституції України встановлено, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом [1]. Конвенцією «Про права дитини», ратифікованою постановою Верховної Ради України № 789XII (78912) від 27 лютого 1991, у ч. 2 ст. 2 встановлюється положення: «Держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для забезпечення захисту дитини від усіх форм дискримінації або покарання на підставі статусу...» [3].

Враховуючи вищевказане, у чинному КПК України встановлено загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх [2]. Так, у даній главі КПК України нормативно закріплений порядок проведення допиту неповнолітніх чи

малолітніх осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, тобто виступають певними суб'єктами даного провадження. Також врегульовано це питання у главі слідчих (розшукових) дій КПК України.

Допит – це слідча (розшукова) дія, яка проводиться органами досудового розслідування, з метою встановлення фактичних даних від осіб, які володіють або можуть володіти відомостями або даними про обставини, що мають значення для розслідуваного кримінального провадження.

У змісті ч. 1 ст. 226 КПК України встановлено: «Допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря» [2], що вказує нам, на безсумнівно, обов'язкову участь таких учасників кримінального провадження, як законного представника, педагога або психолога (одного з них), або ж за необхідних для цього підстав лікаря. Нормою ч. 1 ст. 491 КПК України зазначено: «Якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, на його допиті за рішенням слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду або за клопотанням захисника забезпечується участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності - лікаря» [2]. Отже, як бачимо норма ст. 226 КПК є загальною і застосовується у кожному випадку такого допиту, а норма ст. 491 КПК України відповідно є спеціальною.

У даному випадку спостерігається співвідношення «загальної» та «спеціальної» норм КПК України. Федоренко Д.М. у своєму дослідженні вказує, що коли дві або навіть більше норм регулюють подібні правовідносини, унаслідок цього відбувається взаємне «накладання норм», що призводить до часткового дублювання закону [5, с. 265]. Найчастіше такі випадки трапляються у кримінальному праві України, але як можна помітити і зустрічаються у кримінально-процесуальному. За загальним правилом, якщо існує спеціальна норма, тоді обов'язковому застосуванню підлягає саме вона. І хоча на сьогоднішній день по всій території України розповсюджено пілотний проєкт про допит дітей відповідно до моделі «Барнахус», змін до чинного КПК України ще не відбулося.

У зв'язку з цим, досить цікавим постає питання того, що ч. 1 ст. 226 КПК України зобов'язує залучити вказаних у ній суб'єктів, без яких проведення допиту буде неможливим та вважатиметься незаконним, проте спеціальна норма ч. 1 ст. 491

КПК України говорить нам про те, що залучення таких суб'єктів приймається не в обов'язковому порядку, а як у цій статті зазначено «...за рішенням слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду...» [2], що ставить під сумнів прокурора, слідчого чи дізнавача застосування тієї чи іншої норми у разі проведення допиту неповнолітньої чи малолітньої особи. Досить сумнівним є застосування загального правила при співвідношень загальної і спеціальної норми, адже у даному випадку спеціальна норма містить деякі порушення або так звану неврегульованість із загальною.

Важко зрозуміти, що мав на увазі законодавець під словом «рішення», яке може розумітися у таких значеннях: 1) рішення, як процесуальний документ про залучення таких учасників допиту; 2) рішення, яке дає можливість вибору (права) слідчого, дізнавача залучати чи не залучати таких учасників допиту, або вибір з них одного чи декількох для участі. У науково-практичних коментаря до КПК України дається досить цікава позиція відносно ч. 1 ст. 491 КПК України (практично вона повторюється у кожному). Один із них чітко вказує, що участь зазначених осіб у ч. 1 ст. 491 КПК України під час допиту неповнолітніх не є обов'язковою [4, с. 731]. З огляду на це можна стверджувати, що законодавець мав на увазі «рішення», не процесуальний документ, а так зване право вибору слідчого (не обов'язок, як це зазначено у ч. 1 ст. 226 КПК), дізнавача залучати законного представника, психолога або педагога у разі проведення такого допиту.

Слід наголосити, що здебільшого слідчі, дізнавачі користуються при такому допиті загальною нормою – ч. 1 ст. 226 КПК України. Така позиція слідчих дізнавачів вважається правильною, адже як було досліджено, ч. 1 ст. 491 КПК України містить у собі суперечності між ч. 1 ст. 226 КПК України, та може призвести до порушення конституційних норм чи норм закріплених у конвенції, щодо захисту прав дитини. Також це може призвести до негативних наслідків у кримінальному провадженні, адже якщо слідчий чи дізнавач не залучить одного із таких учасників допиту неповнолітнього, захисник може оскаржувати таку слідчу (розшукову) дію на підставі незалучення таких учасників за ч. 1 ст. 226 КПК, що в кінцевому результаті може призвести до визнання судом отриманих в результаті допиту доказів недопустимими.

Підсумовуючи дане дослідження, слід визнати, що ч. 1 ст. 491 КПК України суперечить (містить невідповідності) ч. 1

ст. 226 КПК України в питанні обов'язковості залучення вказаних у цих нормах учасників кримінального провадження, які залучаються під час допиту неповнолітньої чи малолітньої особи, що може призвести до порушення інших норм КПК України чи інших нормативно-правових актів, принципів здійснення кримінального провадження. З метою врегулювання даної проблематики пропонується внести корективи до ч. 1 ст. 491 КПК України та викласти її у такій формі: «Під час допиту малолітнього або неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд або за клопотанням захисника в обов'язковому порядку забезпечують участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності – лікаря».

Дане вирішення проблеми дозволить уникнути суперечностей «загальної» та «спеціальної» норми допиту неповнолітнього чи малолітнього, дотриманню принципів та нормативно-правових актів, які регулюють питання захисту дітей (малолітніх/неповнолітніх). Водночас, як зазначає Мельник О.В., діти є найвразливішими учасниками кримінального провадження, а їх допит є кульмінацією та мистецтвом розуміння та створення дружнього до дитини простору, що відповідає їх інтересам, що особливо в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Верховна Рада України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Конвенція про права дитини. Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.91. ООН. Конвенція, Міжнародний документ від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

4. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. – Одеса : Фенікс, 2020 – 924 с.. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c3097bff-798a-4feb-aab0-502a165ed4e8/content>.

5. Федоренко Д. М. Вимагання: співвідношення загальної і спеціальної кримінально-правових норм. *Питання боротьби зі злочинністю. Трибуна докторанта, аспіранта і здобувача.*

Випуск 25 / 2013. С. 265-274. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6249/1/Fedorenko_265.pdf.

6. Мельник О. В. Допит особливо вразливих жертв в умовах воєнного стану: Матеріали IV щорічної конференції «Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу»; м. Київ, 16 грудня 2022 р. С. 182-185.

Сокол Денис Олександрович,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 2 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
Національної академії внутрішніх справ
Свобода Є. Ю.

ВИКОРИСТАННЯ 3D-СКАНУВАННЯ ДЛЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ ДОКАЗІВ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

На сьогодні пріоритетним напрямком в середовищі криміналістів та процесуалістів виступає застосування інноваційних засобів для документування доказів воєнних злочинів російської федерації проти України. Національна поліція України збирає докази щодня. Корисні нові технології документування, включаючи 3D-технології. Спеціалісти-криміналісти Національної поліції опанували застосовування новітніх 3D-сканерів для фіксації наслідків ракетних ударів, артилерійських обстрілів, бомбардувань та інших воєнних злочинів росіян.

Проблематика застосування інноваційних науково-технічних засобів у розслідуванні злочинів не є новою. Дослідженню різних аспектів впровадження інноваційних техніко-криміналістичних засобів і технологій присвячені дослідження таких учених, як Г. Авдеева, Р. Благута, О. Дуфенюк, В. Журавель, А. Коваленко, Р. Степанюк, В. Тіщенко, В. Шевчук, Р. Шехавцов В. Шепітько та інші,

Цілком слушною є думка О. Дуфенюк, згідно з якою активне впровадження інновацій дозволяє більш ефективно